

alakult az ügyek vitelére. A tisztikar, érezvén a közhangulat antipátiáját, bátortalan és határozatlan volt, felülről állandó megerősítésre nyugtatásra szorult. A provizórium idején, a politikai-közigazgatási recesszió jegyében, a vármegyei tisztiszék végezte az igazgatási teendőket. A tisztiszéki ülések egyre jelentéktelenebbé silányodtak, mindenütt a kiválás hangulata érződött. Miközben a közbiztonság egyre romlott, a testület komoly ügyekben tehetetlenné vált, szinte csak kvázi-megyei hatóságként működött. Az egyetlen jelentős politikai esemény az volt, hogy 1865 tavaszán, többek között Mérey kérelmére, Somogy, Zala és Baranya megyékben megszüntették a katonai rögtönítélő bíróságokat. Előrelépésnek könyvelhető el, bár nem politikai téren, a távirtdálózat fejlesztése és a kaposvári gimnázium felépítése.

1865 nyarán a hatalom, belátva a patthelyzet tarthatatlanságát, s engedve a Deák-párt ésszerű javaslatainak, szükségesnek tartotta az eddigi kormányzati rendszer felszámolását.

Az elengedhetetlen személyi konzekvenciák levonásával - Majláth György kinevezése kancellárrá, Schmerling és kormánya helyett a Belcredi-kabinet posztta tétele - Ferenc József világossá tette, hogy a birodalom-

nak is inkább érdeke a biztonság, a működésképeség, mint az erőltetett centralizálás. A császár felfüggesztette a februári alkotmányt s 1865. december 10-re új országgyűlést hirdettek. A már elodázhatatlanul időszzerűvé vált áttöréssel 1865. november 30-tól Somogyban Mérey helyett ismét Jankovich lett a főispán. Az újonnan megválasztott tisztikar immár a megye akaratát képviselve indulhatott 1867 alapköletételéhez.

Dobai András tanulmánya egy megye politikai életének vizsgálatával - pars pro toto - következtetni enged az egész általa tárgyalt korszak jellegzetességeire, tanulságaira. Mindezt gazdag jegyzet- és forrásapparátus egészíti ki, segítvén a később kutatni szándékozókat is, egyben megoldási javaslatot - szisztémát nyújtva a kutatói-feldolgozó munka terén. Olvasása bizonyos előtanulmányokat, felkészültséget is feltételez, s valószínű, hogy az írást kézbevevőket nem zökkenti ki két apró sajtóhiba az 52. és 65. oldalon (káplár helyett káplán, ill. Jankovich élet dátumának elírása.)

Összegezve: Dobai erőteljes monográfiája hézagpótló, továbbgondolásra - folytatásra serkentő munka.

Lenkefi Ferenc

BEÖTHY-ZS. LÁSZLÓ

„NINCS SZEBB, MINT A HUSZÁR!”

(A szerző kiadása, Miskolc, 1988, 141 o.)

Az első világháború még élő kevés egykori résztvevője bizonyára a közvéleménynél is elevebben emlékezetebe idézte a hetven esztendővel ezelőtti eseményeket az újabb kerek évfordulón. Közülük az aggastyán Beöthy-Zs. László vállalkozott arra, hogy lírai hangú visszaemlékezést nyújtson át a késői utókorunk arról, amit egykor, ifjú tisztként, át kellett élnie. A hadfejlesztés által meghaladott csapatnem, a huszárság egyik utolsó képviselőjeként papírra vetett írása egyúttal „huszársírató”, hiszen az aknavetők ellen rohamra vezényelt, majd lövészárkba kényszerített és az állásháborúban a más fegyver- és csapatnembeliekhez hasonlóan értelmetlenül szenvedő és pusztuló bajtársainak kíván emléket állítani írásával.

A visszaemlékezés azzal a képpel indul, amikor a huszárkadét már csukaszürkében, de még prémes mentében, 1915. június 3-án Debrecenből a virággal borított utcákon, virágkoszorúval ékesítve, pattogó katonazene hangjai mellett, Hydra nevű lován, 2. honvéd huszárezredbeli bajtársaival megindult a frontra.

Az indulás pillanatában azután megállítja az események folytatását a szerző. Az emlékek katonai pályájának első, békés időszakából tudunk elő, és visszaidézi hazai huszárelétének mindennapjait. Eközben elidőzik egyes bajtársai, előjárói alakjánál, megörökíti emléküket, akár híres emberekké váltak később, akár elfelejtetten eltávoztak ebből az árnyékvilágból.

A harmadik fejezetben Beöthy-Zs. László visszatér százada bevagonírozásához. Érzékletes képpel ábrázolja, miként folyt ez a tevékenység a búcsúzkodó városi lakosság szeme láttára mindaddig, míg azután a lelkes nótát zengő huszárokat a kendőt loboztató és visszamaradt fehérnéptől egyre távolabb vitte a vonat.

A következő részben már a lengyelországi Skolében találja az olvasó a visszaemlékezőt, ahol kiderült, nem ezredtársaikhoz, hanem a Szurmay-csoportosítás hadtestlovasságához Stryjbe indították őket útbá. A kétnapos továbbvezető menettel kapcsolatosan megrendítő hangon idézi fel a szerző, váratlanul miként szembesültek egy elhagyott segélyhelynél, valamint az ehhez csatlakozó német és orosz hősi temető hevenyészett sírhantjainál a háború valóságával. Ez a szembesülés megismétlődött azután a Stryjből a frontszakaszra tovább vezető úton, ahol a feneketlen homokban elakadt fogatolt tüérek mellett haladtak el, akik vért izzadva, igyekeztek kiszabadítani az elakadt tarackokat.

A további lapokon megelevenedik a huszárkadét első igazi harcfeladata: éjjeli járőrlovaglás Cworosztow község keleti peremére, az ellenséges gyalogsági vonalak mögé a tartalékok, ütegállások és összeköttetések feldejtésére, Érzékletes képet kap az olvasó a tapasztalatlan tisztjelöltnek az ellenséges vonalba ütközéséről, az első ellenséges tűzbe kerülés élményéről, a keserű visszavonulásról és a megmenekülés örömről.

A következő fejezetben már igazi huszár-kozák összecsapásokról olvashat az érdeklődő. Ezek 1915. június 6. és 12. között Cucolowce falu térségében folytak, és rendkívül hevesek voltak. Ezután, az emlékezés időrendjét felrúgva, sebesüléséről, hadnagyi, majd főhadnagyi előléptetéséről, kitüntetéseiről és az ezek mögött meghúzódó újabb véres harcokról emlékezik Beöthy-Zs. László.

Ezt követően felidézi hősi halált halt bajtársainak alakját, és részletesen leírja hőstetteiket. Rendkívüli szerénységgel saját helytállásáról nem ír, önmagával szemben nagyon visszafogott, amikor alegysége, egysége harcait veti papírra. A harctéri eseményekben játszott szerepének megörökítése helyett inkább rövid szabadságos élményeiről ír a továbbiakban. Eközben élesen szembeállítja a továbbra is békés főváros és a távoli frontszakasz valóságát.

Visszaemlékezése zárólapjain elégikus hangon nemcsak egykor elesett bajtársaitól, hanem a véglegesen a múlté lett csapatnemétől is búcsút vesz a még köztünk élő visszaemlékező, a kilencvenhárom esztendősen máig huszár Beöthy-Zs. László.

Könyvét jó szívvel ajánljuk olvasásra mindazoknak, akik a hadtörténelmen belül e múltbeli csapatnem és különösen annak utolsó szakasza, az első világháború vérzivataros éveit iránt érdeklődnek.

Zachar József

ÖLVEDI IGNÁC

AZ 1. MAGYAR HADSEREG TÖRTÉNETE

1944. január 6-tól október 17-ig

(Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1989. 300 o.)

1989-ben, negyvenöt évvel az események után jelent meg az egykori 1. magyar hadsereg történetének első tudományos igényű leírása.

Hazánkban, s így honvédségünk tisztikarán belül, jól érzékelhető módon növekszik a közelmúlt eseményei, de különösen Magyarország és a magyar katonák második világháborús tevékenysége iránti érdeklődés.

Ölvedi Ignác az 1944-ben legjobban felszerelt magyar hadsereg történetének feltárásával, a tények és

adatok könyvbe foglalásával, jelentősen hozzájárult nemzeti történetünk jobb megismeréséhez.

A könyv alapján kellő áttekintésre teszünk szert az 1. hadsereg megalakítását, felvonulását, támadó és védő tevékenységét meghatározó katonapolitikai és hadászati keretekről. Dicséri a szerzőt, hogy a téma kifejtése során a legfrissebb tudományos eredményeket is hasznosította. Kifogásként talán az vehető fel, hogy a politikai és a katonapolitikai kérdések taglalása közepette ese-